

Організація Державного Відродження України

ЯРОСЛАВ ГАЙВАС

НА ЯСНИХ І ТВЕРДИХ ПОЗИЦІЯХ

Філадельфія — Нью Йорк — Чикаго

1969

Організація Державного Відродження України

ЯРОСЛАВ ГАЙВАС

НА ЯСНИХ І ТВЕРДИХ ПОЗИЦІЯХ

diasporiana.org.ua

Філадельфія — Нью Йорк — Чикаго

1969

КРАЙНЯ ПОРА ЗАСТАНОВИТИСЯ

Останні роки внесли багато змін у життя української громади в ЗСА. Аж дивно стає, що немає професорів і дослідників, які могли б ці зміни джерельно й об'єктивно дослідити, зробити висновки й передбачити правдоповісні закономірні шляхи нашого дальшого розвитку в цій країні. Такі праці дали б змогу багато чого зрозуміти, а нашим громадським установам соліднішу підставу до далекого плянування.

Песимісти кажуть, що в нашій громаді таких науковців і дослідників узагалі немає. Вони твердять, що треба ще багато уваги й праці, більше основних студій серед нашої академічної молоді, а зокрема часу, щоб такі одиниці вирости, які розуміли б велику вагу таких праць та вміли їх виконати. Песимісти покликаються, як на переконливий приклад, що дотепер українська іміграція в ЗСА не спромоглася на перший, мабуть багато легший крок, у цьому напрямку, а саме, не здобулася на видання історії нашого поселення в цій країні. Минають роки і десятки років, приходять різні ювілеї, гримлять промови, а коли хтось хотів би довідатися, скільки труду, зусиль, успіхів і невдач, гірких розчарувань було на шляху до цих ювілеїв, скільки наша людина пережила за цей довгий час, то мусів би обмежитися до на швидку руку написаних статей, малоджерельних і зовсім випадкових причинків, тощо.

Сьогодні ми перед X Конгресом УККА. Подія важлива в житті нашої громади у вільному світі взагалі, а в ЗСА зокрема. Наша громада в ЗСА найбільша і найбагатша поза Україною, а її суспільно-громадська централа — УККА — і своїм віком, і виконаною роботою і вимогливістю до неї таки дуже важить у нашому житті. Час до Конгресу лічиться тижнями, а ще зовсім нічого не чути ні про його підготову, спроби виправити недоліки, ані про пляни на майбутнє.

PRINTED IN CANADA

Printed by the New Pathway Publishers Ltd.,
184 Alexander Avenue, Winnipeg, Man.

Такі Конгреси відбуваються що три роки, а в майбутньому мали б відбуватися що чотири; постанови X Конгресу обов'язуватимуть у дуже важливому і важкому перехідному періоді і, здавалося б, що як найбільше осіб повинні взяти участь в публічній виміні думок, висловити свої погляди і побажання, щоб облегшити роботу Конгресові і його комісіям. Без цього ледве чи вдасться комісіям упродовж кількох днів, тобто практично за кільканадцять трудових годин проаналізувати якслід положення і виставити нові, оперті на наших теперішніх можливостях і потребах, віхи на спрямування дальшої діяльності. Сьогодні вже так пізно, що існує реальна небезпека дістати від X Конгресу зліпок витертих, хоч дуже голосних фраз, обіцянок, яких ніхто навіть не пробуватиме виконати, закликів. Все це, як завжди, буде без закиду "під ідеологічним оглядом": похвала нам, голоблею по наших ворогах, всі прогнози для наших великих успіхів і за певненість у поразках наших ворогів. До того прийдуть похвали керівництву за "великі успіхи" в праці, а може ще декілька добре зорганізованих "стихійних" пєанів, чи овацій для голови УККА, проф. Л. Добрянського — і кінець. Значить, грозить нам перебіг і зміст Конгресу, чого ми найбільше мали б уникати!

Тимчасом у громаді недобре. Значна її частина засуджує провід УККА в занедбанні численних можливостей, в неправильній поставі до ряду засадничих питань, не раз навіть у шкідливих потягненнях. А майже ціла громада стурбована існуючим станом. Правда, є одна, велика група — бандерівці — які хвалять існуючий стан і не бажають собі кращого. Така їхня постава впливає із звичайної короткозорости, опортунізму, а в деяких випадках просто гедонізму, та нерозуміння ні незаступної ролі конструктивної критики, ні незаперечної кінечности постійно посуватися вперед, шукати нових осягів на щораз вищому поземі. Вони механічно повторяють думку, що прийшла "з гори", а кожну спробу зміни й ревізії відкидають, як очевидну анатему. В силу цього їхня постава, хоч репрезентує їхнє чимале число, не є питоменною для громади,

зокрема для її вдумливої частини, а є тільки віддзеркаленням їхнього власного, замкненого в собі підходу до справ і подій.

ЯК ДІШЛО ДО ТАКОГО СТАНУ?

Як звичайно, в громадському житті, нічого не стається нагло. Рік за роком малі недотягнення, коли їх не виправляти, виростають до великих, занедбання й помилки накопичуються, а коли немає заходів, щоб непригоже усунути, помилки вирвати, а всю діяльність критично проаналізувати, то це все зростає непомірно і з часом приголомшує ціле громадське життя.

Дотепер людина не знайшла кращого ліку на це все, як холодна аналіза й критика та більшого шкідника, як самохвальба. Критика, що чесно і відважно аналізує й оцінює, виявляє недоліки й засуджує їх, не зважаючи на особи і їхню пов'язаність, закликає, а прямо змушує до поправи — поліпшення. На жаль, у нас ні дотепер такої критики не було, ані тепер її не видно. Наша "офіційна" преса із "Свободою" на чолі бачила тільки позитивне — ми не заперечуємо, що позитиви були! —, розхвалювала їх на всі боки й лади, а те, що не до ладу, промовчувала. Впродовж років така практика стала нормою, а тих, що пробували критикувати, або не допускали до голосу, або навіть нишком засуджували.

Годі знайти розумну причину, чому це так було і далі ще є. Приходить на думку, що головною причиною того — таки наша суспільна невиробленість, нестача традиції вільної, ніким не накидуваної і неконтрольованої діяльності. Така думка знаходить своє переконливе потвердження теж і з другого боку. А саме: коли знайшлися громадяни, що взялися до публічної критики, то в короткому часі серед них узяли верх і задають тон ті, що зовсім не відрізняють критики від лайки, що замість суворой аналізи — гудять, наскільки вистачає їхнього словника. Неперевершеною ілюстрацією до

цього є чікагський тижневик, чи квазі-тижневик “Українське Життя”, який замість критикувати виливає на своїх сторінках на право й на ліво на немилих собі осіб і групи ведра найбрудніших помий, лає й обмовляє, цілком необ’єктивно і навіть неприлично прикриває промахи милих собі осіб, і цим усім спричинює, що заторкненим людям не то дискутувати, але й відповідати не личить. Бо хто хоче обнижуватися до звичайної сварки, або спростовувати й вияснювати очевидні, злобні нісенітниці? До того ще долучується панівна в цьому тижневику відома примітивна мораль: хоч А і Б роблять те саме, то ми б’ємо А, бо він нам немилий, а про Б мовчимо, бо це “свій”.

Не диво, що така поведінка замість причинюватися до поліпшення положення тільки шкодить. Розбиває громаду, замість сприяти нормальному станові, в якому живуть, змагаються, співдіють для спільної цілі різні погляди; творить ворогів і обошільно ворожі собі групи, між якими не то що не може бути дискусії, виміни поглядів, шукання спільних точок — а такі мусять бути —, але люди перестають бачити себе на вулиці, здоровитися. Прототипом таких скрайніх наслідків є саме головний редактор згаданого тижневика.

Хто скаже, що це добре? Хто бачить щонебудь будуючого, корисного, людського у такому цькуванні?

ОДВУ В УККА

Що це таке Організація Державного Відродження України (ОДВУ), яка це організація і для яких цілей вона постала, що і як вона робить, які люди в ній та які їхні погляди — знає кожен, хто хоче знати. Сорок років веде ОДВУ свою діяльність на людських очах, виразно говорить про свої методи й цілі й завжди готова боронити їх у чесному бою. На змагання в клеветі й обльовуванні вона не піде.

Постала ОДВУ в добі значного підйому в українському житті, коли на рідних землях крахували погляди,

що народ може свobodно жити й розвиватися під чужою окупацією, а еміграція, відбившись від дна, кріпшала на силах і готовилася брати ширшу участь у розбудові своєї батьківщини, в допомозі їй. Розбудувати й поширити цю допомогу, перейняти на себе чималу частину завдань, зв’язаних з визвольною боротьбою — був родючий ґрунт, який обробляти була покликана ОДВУ.

Світоглядом і політично ОДВУ станула на позиціях українського революційного націоналізму, які незмінно захищає до сьогодні. В громадському житті ОДВУ від свого постання твердо стояла на становищі об’єднання нашої громади довкруги загальних і спільних цілей та інтересів. Безкомпромісово видвигнула ОДВУ цю платформу, коли комунізм, ще не скомпромітований у значній частині людства, облудними гаслами оборони інтересів працівого люду і соціальної справедливості, старався вверчуватися у громадське життя. Як серед інших народів так і серед нас українські вислужники московського імперіялізму намагалися неправдою про “державність” України під советами ширити свої впливи серед української еміграції.

Було зовсім логічно, що з такими поглядами ОДВУ змагала до створення на терені ЗСА координаційного осередку всіх наших національних громадських середовищ і організацій. Бо, незважаючи на різниці в політичних поглядах, всі ті сили й організації мали пребагато близьких, або навіть таких же самих цілей і завдань. Після різних спроб, між якими самій ОДВУ приходилося грати роль центрального чинника й сили в нашому житті в цій країні, дійшло до створення Українського Конгресового Комітету Америки (УККА). Від перших вступних розмов щодо його заснування, від першого дня його існування — ОДВУ була постійно в ньому.

Вага ОДВУ в УККА не завжди була однакова. Мала бо ОДВУ часи свого розквіту, але й мала дуже критичні періоди в своїй історії. Коли поставав УККА, починалася критична доба в історії ОДВУ. Вона була під величезним політичним тиском з різних боків і багато сил намагалися довести до її ліквідації. Був це час воєнного альянсу цієї країни з советами проти гіт-

лерівської Німеччини. ОДВУ непохитно стояла на своїх проти-советських і проти-імперіялістичних позиціях, а це не було в ногу з тодішньою американською політикою, яка бачила в советській Росії надійного довготривалого союзника, в комуністичній партії соціального реформатора, а ката Сталіна називали пестливо "Онкл Джо", або "олд Джо". Советські майстри пропаганди за поміччю місцевих червоних, рожевих і просто жовтих попіхачів та ступайків до краю використовували пригожу для советської роботи ситуацію. Усіх, хто противився комунізмові і московському імперіялізмові робили німецькими агентами, чи принаймні симпатиками гітлеризму. Збаламучена короткозорими політиками й публіцистами публічна опінія повторяла похвальні пеани на честь московської тюрми народів, а "знавці діла" і туристи до Советського Союзу бачили там замість советських концентраційних таборів, в яких щорічно гинули сотки тисяч людей, "щось у роді робочопоправчих кемпусів", в яких умовини "подібні до наших факторій". То ж не диво, що посипалися доноси й почалися слідства проти ОДВУ, які мусіли відбитися катастрофально на дальшому розвитку ОДВУ. Впливи ОДВУ маліли, слабші елементи з поміж членства розбігалися.

Одначе ОДВУ і її керівні органи послідовно переводили в життя свої настанови й свою програму. Тим то вони й були серед основоположників УККА і від першого дня його існування активно співпрацювали в ньому.

ОПОЗИЦІЯ В УККА

Діяльність УККА, спочатку нерозгалужена, з впливом нової еміграції почала швидко розгортатися. Як звичайно у громадській роботі, де є численні групи й установи, в різних справах були різні погляди. Факт цей сприяв обмінові думок, конфронтації різних позицій, що завжди збагачує зміст праці.

Одначе після якогось часу розвиток подій на терені УККА почав іти в нездоровому напрямку. Довкруги голови УККА, проф. Л. Добрянського, сформувалася типова привладна кліка, яка своєю головною ціллю мала затримати владу в своїх руках. Група ця забувала, що УККА є координаційною централею всіх національних організацій і тому мусить враховувати й шанувати погляди й поставу всіх своїх складових частин. Інакше перестане бути координаційною централею усіх організацій і репрезентантом цілого нашого життя, а зійде до ролі осередку тільки деяких груп.

На нещастя таким нездоровим тенденціям сприяв фактичний аліянс голови УККА, проф. Л. Добрянського, із дуже міцною групою бандерівців. Інші приглядалися цьому з боку і "для святого спокою" співпрацювали з названими, хоч дуже часто мали свою відмінну думку. "Але пощо вириватися з нею, коли це й так нічого не pomoже?" — можна було нераз почути з їхніх уст. Цей факт, як і нестача будь-якої критики проф. Добрянського на пості голови УККА, постійне "осанна" під його адресою в пресі, в нашій пресі очевидно, довели до того, до чого мусіли довести: проф. Добрянського, як і кожного іншого в такій ситуації, влада, відсутність критичних завваг, постійне притакання корумпували й деморалізували щораз більше. І з молодого, талановитого та працюючого кандидата на науковця й провідника своєї громади, виростав тип людини, яка задивлена в себе, в свою непомильність, усі свої кроки вважає найкращими, а всяку думку — протилежну до своєї — глуною і тому з погордою ставиться до думки іншого. Своїх опонентів вважає він своїми особистими ворогами і прямо шкідниками у нашій громаді. Втративши рівновагу й терпеливість, він лає своїх опонентів найгіршими назвами, включно з публічним порівнюванням їх до різних советців, і це все ще більше ускладнює положення. До якої міри проф. Добрянський став без критичним у відношенні до себе й своєї роботи, можуть показати його писання. Він, колишній кандидат на вченого, видає брошури, а навіть грубенькі книги, які вщерть переповнені де-

шевенькою пропагандою, яких ніхто не в силі перечитати до кінця, на яких не звертає ніякої уваги фахова критика, хіба тільки замовлені й оплачені далекорядні автори. Незважаючи на те, проф. Л. Добрянський змушує Екзекутиву УККА купувати свою книгу тисячами й розсилати на численні адреси, очевидна річ з тим самим негативним наслідком. Велика визвольна справа українського народу, боротьба з російським імперіялізмом і комуністичною реакцією, перейшовши через млин дешевого пустомельства, виглядають зовсім мізерно й непереконливо. Навіть така актуальна річ, як дія Тижня поневолених народів через ту "агітпропівську" методу й убогість змісту скочується дуже швидко в безодню.

Як вже було згадане в горі, було б несправедливо не згадати, що цілий ряд членів найвищих органів УККА бачили цей шкідливий розвиток. І деякі представники УНСоюзу і представники професіоналістів, а тимбільше деякі особи з УРСоюзу бачили цю похилу площу, по якій зісувався в долину і сам голова УККА і тягнув за собою цілу установу. Та тільки дехто з них, наприклад такі, як голова УРСоюзу, Антін Батюк, чи екзекутивний директор УККА, адвокат Степан Ярема мали відвагу про це на засіданнях Екзекутиви УККА говорити. Інші під різними претекстами відмовчувалися.

ЦУ ОДВУ доручила своїм представникам в УККА, а зокрема представникові в Екзекутиві, яким довгий час був теж і автор оцих рядків, зайняти виразну опозиційну поставу до недоліків і фальшивих кроків голови УККА та його аліантів, ступнево формулювати її та видвигати для критичного розгляду всі ті занедбання й похибки в праці УККА, які можна оминати, а які є очевидним продуктом нерозуміння положення, чи неراز просто зарозомілості з боку голови УККА. ЦУ ОДВУ доручила висуванням практичних заходів шукати виходу з нелегкого положення. В тій цілі представник ОДВУ виступав на нарадах Екзекутиви, та писав листи до різних чоловічих осіб в УККА та до проф. Добрянського, врешті поміщував відповідні статті в пресі.

Одначе наслідки цього всього були протилежні до сподіваних. Проф. Л. Добрянський разом із своїми союзниками — бандерівцями, та колишнім галицьким соціал-радикалом і угодовцем д-ром Матвієм Стаховим і варшавським полонофілом, недавно померлим проф. Романом Смаль -Стоцьким — грузли щораз глибше. Проф. Л. Добрянський пропонував і переводив різні, цілком відірвані від нашої дійсності і наших потреб, "тези" і настанови, а між ними деякі нпр. із сумно-відомих "10 точок" викликали в українському громадянстві зрозуміле негодування, заперечення, протести. Точки ті противорічили не тільки інтересам української громади, але не менше інтересам ЗСА, пробуючи просувати давно віджилі й сьогодні очевидно шкідливі ідейки денаціоналізації, посиленого розпливання у "загальному кітлі", тощо. Приходиться дивом дивуватися, що нпр. бандерівці, які такі швидкі в уживанні галасливої псевдоревольюційної фразеології, не лише відмовчувалися, але навпаки різною софістикою пробували боронити ті спорохнявілі й давно життям відкинені "тези". Що інші союзники проф. Л. Добрянського "набрали води в рот" нічого дивуватися.

Всі вони, замість зревідувати свої очевидно фальшиві позиції, постановили "раз на завжди" покінчити з опозицією в УККА й внеможливити проголошування в органах УККА інших думок, як свої, за "офіційні". Провести це в життя взявся при помочі інших членів "священного союзу" д-р Матвій Стахів. Д-р Матвій Стахів, що пройшов чималу життєву школу, скомпонував такий проєкт нового статуту, що став був найочевиднішою наругою і насміхом над будь-якою загальністю, все-українськістю, загально-громадськістю, репрезентативністю і т.д. УККА. Згідно з тим статутом представниками поодинаких організацій в УККА могли бути тільки такі особи, які милі більшості тобто "священному союзові". До того, щоб "на всякий випадок" забезпечитися перед будь-якими несподіванками й забезпечити собі більшість на "віки вічні", новий статут впроваджував до Екзекутиви УККА, централі всіх організацій, чотирьох номінатів проф. Добрянського,

яких в статуті названо велимудрим словом “експерти”, чи подібно. Крім цього запропоновано більше подібних протигромадських, виразно клікових настанов.

Чи могла опозиція, чи могла чесна, незалежно думаюча громадська людина, пройти мовчки попри той визов?

ІХ КОНГРЕС УККА

В такому стані прийшов ІХ Конгрес УККА. Вже на самому початку виявилися наміри привладної групи, яка постановила використати цей Конгрес для повного закріплення влади в своїх руках та усунути опозицію, позбавити її будь-якого впливу, а навіть права висловлювати свою думку. Група проф. Добрянського вважала, що їм вже не треба ніяких заходів, ні маневрів, не треба взагалі з будь-ким числитися. Показалося це при виборі президії Конгресу. Відбувся ІХ Конгрес в період двадцятиріччя заснування УККА. Ясно, що цей факт треба було відзначити. Але відзначаючи його, треба було притягнути до співпраці й співрепрезентації не лише свою групу, а й усіх цих, що впродовж чвертьсторіччя, тоді коли проф. Добрянський був ще студентом, давали свій вклад праці. В ювілейних відзначуваннях не можна було теж поминути будь-яких формацій, що на той час були й діяли в УККА. Щоб до того всього не допустити, “архітектори остаточної перемоги” рішили, що “на всіх язиках має все мовчати”, а ювілену президію Конгресу, щоб недопустити немилих собі лиць, обмежили до п’яти осіб. За довжелезним столом засіло п’ятеро людей, що почувалися дуже дивно, а не раз поводитися ще дивніше. Таким чином президія ювілейного Конгресу виглядала найубогіше з усіх дотеперішніх, але за те були “самі свої”. Свою лінію привладна група могла без труду, хоч проти будь-якої логіки й із запереченням усіх вимог громадського життя, переводити в життя, бо задалегідь подбала про відповідну кількість делегатів. Робили це “на ліво і на право” рес-

туючи делегатів від неіснуючих організацій, або не дозволене число.

Все це діялося на очах соток людей і тому не диво, що опозиція, яка дотепер творила не дуже високий відсоток активних в УККА громадян, упродовж Конгресу непомірно зросла. На нарадах опозиції збиралося більше третини делегатів, а у вирішній нараді, взяло участь понад 160 (сто шістдесят) делегатів, що творили значно більше, ніж третину всіх зареєстрованих, яких було чотириста-кількох. Коли зважити, що в числі цих чотириста-кількох була чимала частина “звербованих делегатів”, які не мали права такими бути, то, можливо, опозиція мала фактичну легальну більшість. Народа ця постановила боронити своїх прав на вільну думку, на вільну критику в рамках УККА і заповіла рішучу боротьбу за них. Для ведення і керування цією боротьбою і взагалі дальшою акцією покликано до життя діловий комітет, який на пропозицію одного з учасників названо Комітетом Громадської Єдності (КГЄ). В склад цього Комітету ввійшли делегати з різних груп, організацій і середовищ, представники платників національного податку, а головою обрано представника ОДВУ, Ярослава Гайваса.

КОМІТЕТ ГРОМАДСЬКОЇ ЄДНОСТІ

КГЄ через свої керівні органи до останнього моменту ІХ Конгресу докладав усіх зусиль, щоб знайти якийсь здоровий компроміс. Однак привладна група, одурманена видом своєї перемоги, не хотіла навіть думати про компроміс. Вони вимагали, щоб усі їм підпорядкувалися. Вони воліли захитати дотеперішнім загальногромадським, характером УККА, ніж дозволити, щоб інша, як їхня, думка була там проголошеною.

Хоч проєкт статуту внесений ними був безглуздим і заперечував найскромніші вимоги громадської моралі, вони ні на крок не поступалися. Навіть найбільше спрjemливу компромісову пропозицію гололи УРСюзу,

Антон Батюка — передати цю справу комісії, без надуми відкинено. Так само за ніяку ціну не хотіла більшість допустити від опозиції, що начислювала більше третини делегатів, трьох представників в Екзекутиві на двадцять дев'ять усіх. Чи можна вимагати менше?

Свою повну ірраціональність*) і відірваність від дійсності виявила більшість в категоричній відмові допустити до Екзекутиви по одному представнику від таких міцних, впливових організацій, як об'єднання лікарів, інженерів, викладачів високих шкіл. І тільки з дуже великим трудом, вживаючи всіх можливих засобів тиску та різних позакулісових маневрів вдалося опозиції добитися по одному представнику від цих трьох об'єднань. Правда, мабуть не було б і цього, якщо б голова УНС, Осип Лисогір не підтримав із свого боку цієї вимоги і то дуже категорично.

Представники ОДВУ, між якими були відомі наші діячі з цілого терену, напружено слідкували за перебігом ІХ Конгресу й намагалися, щоб УККА вийшов з нього зміцненим, розбудованим, з поширеною людською і організаційною базою та з відповідними ухвалами. Та до згоди треба двох, а цей другий про згоду навіть не думав. Тоді не лишилося нічого іншого, як витягнути цілком ясні й виразні висновки. ОДВУ, що від першого дня і першої хвилини була в УККА, мусіла підкреслити, що немає ціни, за яку вона могла б зректися своїх основних, загально-громадських і загально-національних настанов. Пропозиції таких, чи інших додаткових "концесій" і постів делегати ОДВУ категорично відкинули й постановили: для добра цілої громади, для розбудови УККА — ОДВУ підтримує повністю оправдані вимоги опозиції і на знак протесту проти антигромадської постави більшості не братиме

*) Безрозумовість — філософська теза д-ра Д. Донцова, що життя і його вияви сприймаємо не розумово, а за власни ми бажаннями (уявою) і своєю волею (за цим бажанням) формуюмо його без огляду, чи "розумово" воно виправдане: "Я так хочу, тому це добре" (ірраціональний волонтаризм). Не дарма прийняли бандерівці Донцова за свого "євангеліста". — Ред.

участі в працях органів УККА, залишившись, як і ціла опозиція, в ньому.

Відповідну письмову заяву зложив до протоколу голова ЦУ ОДВУ, делегат ІХ Конгресу, проф. д-р Богдан Гнатюк.

КГЄ В БОРОТБІ ЗА ПРАВИЛЬНУ ПОСТАВУ

Не гаючи часу, зразу після ІХ Конгресу він почав свою жваву діяльність. В першу чергу йшлося про широке розроблення й докладне з'ясування своєї платформи. Було ясним що боротьба перейшла у затяжну стадію і треба показати цілій громаді про що йдеться та переконати, що мета і кроки КГЄ є не лише правильні, а єдино можливі. Платформа ця мусіла бути спільною і сприємливою для всіх опозиційних організацій і одиниць, отже в ній треба було уникати крайностей. Вже на самому початку всі активні елементи опозиції погодилися твердо й рішуче в тому, що вони вважають своїм обов'язком поширення й поглиблення нашої громадської роботи взагалі, розбудову й зміцнення УККА, а не якусь репрезентацію, пустопорожні маніфестації, чи тимбільше творення нової централі. На базі цієї спільної постави, за якою заявили всі, голова КГЄ виготовив короткий конспект програмових і правильникових уточнень, в рамках яких має розвиватися діяльність опозиції. В тому конспекті ще раз підкреслено заперечення будь-яких прагнень шукати розв'язки труднощів у творенні нової суспільно-громадської централі та наголошено: нашою ціллю є розбудова громадського життя і така поправа відносин в УККА, щоб всі українські національні групи могли бути в ньому і відповідно до своїх сил та спроможностей співпрацювати. Щоб підкреслити ці напрямні, запропонував голова КГЄ назву для тієї суспільно-громадської коаліції — "спільнота праці". Пропозиції голови КГЄ прийняли всі й однодушно схвалили їх.

Працею в своєму осередку не вичерпувалися заходи

опозиції. В терен розсилено ряд листів і письм, відбувано поїздки, зорганізовано дуже успішні широкі громадські зустрічі й наради. Внаслідок цього, зрозуміння до вимог опозиції зростало серед громадян, а з ним симпатії і готовість допомагати у спільному корисному ділі. Наша спільнота прагнула того, що й КГЄ: по-жвавлення роботи, піднесення її позему, нових обріїв і цілей, нових засобів, зокрема активної допомоги українському народові поза залізною заслоною, накінець поалагодження конфлікту в УККА, виелімінування (усунення) всяких домінацій груп і "приватних доміній" з одного боку, а з другого — дискримінації будь-кого, зокрема цих, що йнакше думають.

Спроби прихильників привладної в УККА групи на різних громадських нарадах відстоювати далі свої позиції — зустрічались із загально-громадським запереченням та з осудами. Сумніву не могло бути: більшість суспільства була разом з КГЄ, розуміла його позиції і схвалювала їх. Тому з повним правом можемо сказати, що цей період був періодом тріумфу ідей КГЄ!.

Не занедбував КГЄ теж спроб поалагодити конфлікт в УККА. Були різні зустрічі й наради з намаганням добитися оздоровлення відносин в УККА й спрямувати його роботу на правильні рейки. УККА покликав у себе до життя дев'ятичленну Консолідаційну комісію, а КГЄ дев'ятичленну Делегацію. Після відповідної підготовки бували різні зустрічі, з яких вирішна відбулась у приміщеннях УККА, радше Наукового Товариства імени Т. Шевченка, яке приміщується в тому самому будинку, що й УККА.

Голова КГЄ подав пропозиції, які вже передтим були сформульовані на письмі. Пропозиції ці коротко зведено до чотирьох головних точок:

1) Віднова координаційної структури УККА, як організації всіх наших національних суспільно-громадських груп та забезпечення цього відповідним статутом, щоб у майбутньому внеможливити різні приватні, чи групові політичні махінації зі шкодою для цілої громади і нашої справи взагалі.

2) Як головне завдання УККА в ЗСА — поставити розбудову нашого життя так, щоб збільшити нашу вагу й значення, поглибити наш вклад в розбудову і ріст цієї країни, та щоб на цій базі мати теж кращу змогу допомагати визвольній боротьбі українського народу.

3) В політиці: а) на терені ЗСА не пов'язується УККА з ніякою однією політичною партією, кожен з його членів і кожна його складова частина йдуть своїм шляхом. Тим самим голова УККА не може в імені УККА, як голова УККА, в'язати себе і нас усіх з однією партією; б) в українській політиці УККА рішуче заперечує совєтську маріонетку, колоніальну УССР й стоїть на позиціях Української Народної Республіки. Зовнішню політичну діяльність виконує Екзекутива УККА, а зокрема її голова на підставі схвалених відповідних настанов Політичною Радою УККА, і згідно з її дорученням.

4) До Екзекутиви УККА входять додатково три представники опозиції: делегати УНДС, УРДП і Товариства Прихильників Визвольної Боротьби України. В цьому Товаристві є членами популярно називані "двійкарі" і для ясности вживатимемо тієї короткої назви. З початку Делегація КГЄ домагалася більше місць в Екзекутиві, але, маючи на увазі успіх розмов, обнизила число до мінімум, тобто до трьох. Теж заявила, що різні інші вимоги погоджувється видвигати вже після поалагоди конфлікту. До тих інших вимог належала теж поалагода публічної обиди й наклепу, яких допустився голова УККА проф. Л. Добрянський, порівнюючи представників опозиції з совєтськими головачами.

Консолідаційна Комісія УККА побачила, що Делегація КГЄ пішла справді дуже далеко в справі компромісу. Устами панів О. Лисогора і В. Галана заявила вона, що три перші точки приймають, бо це й так принципи їхньої роботи і тому над тими точками нічого дискутувати. Слід, на їхню думку, зупинитися над точкою останньою. У висліді дискусії над тією точкою панове з УККА погодилися на вхід трьох додаткових осіб з опозиції, але дехто з них відразу зложив при цьому дуже виразну заяву: вони погоджуваться на

трьох з опозиції, але з виключенням представників двійки. Найвиразніше з'ясував цю поставу представник "Провидіння" і його голова, о. М. Харина, мотивуючи свою поставу тим, що двійкарі не лише відмовилися взяти участь у ІХ Конгресі, але й зложили письмову заяву, що скидають із себе всяку відповідальність за його ухвали. Отже як же тепер можна брати їх до органів УККА, та ще й до найвищого, тобто Екзекутиви, які обрані саме тим ІХ Конгресом, який двійкарі заперечили? Як вони можуть виконувати ухвали й доручення того Конгресу, коли заявили на письмі, що не хочуть мати з ним нічого спільного? Тому, закінчив о. М. Харина, він є за допущенням трьох представників від КГЄ, але коли серед них буде представник двійки, на пленумі УККА він голосуватиме проти.

Ваги аргументів о. М. Харини не можна було опрокинути й ніхто з опозиції не дуже збирався це робити на цій нараді. З членів Консолідаційної комісії УККА ще й інші прилучилися до них. Таким чином перед успішним закінченням переговорів постала суперечність, що могла знову зірвати їх. Вихід з положення дав представник двійки, д-р Роман Борковський. Д-р Р. Борковський заявив: — панове, не бійтеся, що ми на силу впахатимемося до Екзекутиви УККА. Ми не підемо там, де нас не запрошують і не всі хотять.

Після такої заяви д-ра Р. Борковського не було сумніву для великої частини учасників наради, що двійка не захоче настоювати на допущенні свого делегата до Екзекутиви УККА і не зірве в останньому моменті договору. Так і сформульовано цю точку в спільному протоколі: опозиція призначає від себе три особи, які вважатиме відповідними, а Консолідаційна комісія вважала, що заповнення д-ра Р. Борковського буде респектоване його груповими колегами й іншими складовими частинами КГЄ. Спільний протокол власне в такому розумінні підписали всі учасники спільної наради, з винятком представника Народної Помочі, а на ділі речника бандерівців, п. Л. Футала.

А деж "джентелмен агрімент", про який дехто счиняв шумок? І тут треба сказати, що коли йдеться

про нібито якийсь договір між головою УНСоюзу, паном О. Лисогором, і головою КГЄ, Ярославом Гайвасом, що "буде трійка, але без двійки", то такого ніколи не було, бо й не треба було його. Та все ж таки можна вважати, що на останній спільній нараді заіснував після заяви д-ра Р. Борковського "джентелмен агрімент" про три особи, але без двійки. Бож очевидно, що ті, які заявили, що голосуватимуть проти допущення двійки, інакше не підписали б спільного протоколу. І тому вони зовсім оправдано можуть уважати себе введеними в блуд. Найспритніше поступив пан Л. Футала, який добре знав своїх недавніх приятелів та партійних колег з двійки і, не зважаючи на виразну заяву д-ра Р. Борковського, спільного протоколу не підписав.

Підписання спільного протоколу створило підставу до полагоди конфлікту в УККА, до оздоровлення нашого життя в ЗСА і могло бути вихідною точкою до його нового піднесення. Осягнуто здоровий громадський компроміс, нікого не упокорено, всі зреклися так званої повної перемоги, якої фактично в громадському житті бути не може. Вже найближчий час мав показати, чи до кінця допише такт, розум і почуття громадської відповідальності.

СВІТСВИЙ КОНГРЕС ВІЛЬНИХ УКРАЇНЦІВ

У час, коли йшли розмови між представниками КГЄ з одного боку, а представниками УККА та представниками професійних організацій з другого, внутрі КГЄ відбувалися процеси, які різничкували поставу поодиноких складових чинників КГЄ, витворювали, а згодом поглиблювали розходження між ними й заподіяли чималі труднощі в недалекому майбутньому. Першою проблемою, довкруги якої виріс конфлікт був Світський Конгрес Вільних Українців.

Заки відбути перший СКВУ, треба було пройти предовгий шлях. Від виступу покійного голови ПУН полк. А. Мельника в Торонті, де він в дуже конкретній

формі і як найважливіше суспільно-громадське завдання наших громад у розсіянні суцільно висунув цю ідею, аж до прибуття понад тисячу делегатів з усіх закутків світу тривали тяжкі бої і суперечки. Треба було побороти насамперед невіру у свої сили й переконати громадян, що ми на таке діло здібні, потім всебічно й переконливо сформулювати платформу СКВУ, після цього змобілізувати людей довкруги неї. Хто не пригадує собі народження й підготовки цього великого діла? Для ілюстрації можна подати наступний факт: коли з ініціативи ОДВУ відбулася в УККА конференція всіх громадських організацій Нью Йорку для вступного обговорення проблеми СКВУ, всі присутні висловилися або негативно, або принаймні стримано, щоб себе будь-чим не в'язати. Один з представників нової надніпрянської еміграції, а саме інж. А. Гудовський, з'ясував свою поставу образиво: — уявм собі інженера, що має справді нову й дуже цікаву ідею. Він нею захоплюється, живе нею Коли ж усе обміркував в принципі, тоді прийшла пора взяти на папір. Виразовує, рисує — не виходить. Ще раз пробує і таки не виходить. Тоді він доходить до висновку, що хоч ідея цікава, але вона нездійсненна. Ще характеристичніше висловився проф. І. Вовчук, тодішній лідер і голова ООЧСУ. Він сказав: і так, і ні! Іншими словами, було б добре, тільки що з того, коли нічого з нього не вийде. І тільки делегати ОДВУ зайняли ясну і тверду поставу: СКВУ конечний, наша громада у вільному світі може і мусить перевести його в життя. Один з представників ОДВУ на цій нараді, Володимир Різник, зложив тоді відповідну декларацію на письмі.

Ця невдача зовсім не стримувала ОДВУ і Братніх Організацій у своїй боротьбі, за реалізацію СКВУ. Вони безпереривно вели освідомну роботу в цьому напрямку й коли два роки пізніш орган ОДВУ, місячник "Самостійна Україна", перевела всегромадський розпит у цій справі, то майже всі запитувані висловилися за СКВУ, а тільки деякі дуже заангажовані партійні діячі були проти цього.

Внутрі КГЄ теж мусіла бути передискутованою

проблема СКВУ. Представники ОДВУ ясно й твердо заявили, що ідея СКВУ є фундаментом їхньої суспільно-громадської програми й від неї вони відступити не можуть, навпаки їй підпорядковують усі інші суспільно-громадські концепції і постуляти. Цю свою поставу представники ОДВУ повторяли кожночасно словом і письмом.

Проти цього мали поважні оправданні заперечення деякі суспільно-громадські формації з кол. УНР. Вони побоювалися, чи з часом СКВУ, створений як виключно громадська формація на еміграції й для еміграції, не видвигне претенсій бути теж і політичним центром і чи не намагатиметься відсунути в тінь легальний і традиційний ДЦ УНР в екзилі, що є і мусить залишитися противагою УССР та справжнім, постійним символом української державности і репрезентантом політичних прагнень українського народу та організатором визвольнї боротьби. Ці побоювання мали свій ґрунт і представники ОДВУ в імені своєму і в імені своїх Братніх Організацій рішуче заявляли, що розвиток СКВУ був би шкідливий і небезпечний, був би запереченням основних положень СКВУ, якщо пішов би в такому напрямку і тому ОДВУ ставитиме цьому рішучий спротив.

Ще гарячіше проти СКВУ були представники двійки. Тільки годі було збагнути їхні міркування. Зорієнтувавшись, що СКВУ таки відбудеться, бо вся громадськість за тим, вони пропонували відложити СКВУ, знаючи, що кожне відложення майже ідентичне з провалом цілої справи. Мотивували вони свою поставу недостатньою підготовою СКВУ, висуваючи при цьому ряд нездійснених пропозицій, що тільки гальмувало й затагало справу.

Такий стан на цьому переважному відтинку дуже ускладнював положення в КГЄ. Представники ОДВУ мусіли вживати всіх зусиль, щоб у якийсь спосіб уникати небезпечних скель. Витворювалося небезпечне положення, якого жертвою між іншими стала в якійсь мірі УРДП, яка відмовилась від участі в СКВУ, а коли СКВУ відбувся виїняtkово успішно і від УРДП

ніхто до головних органів СКВУ не ввійшов, тоді існуючі суперечності в лоні тієї переважливої групи поглибилися до такої міри, що сьогодні можна говорити про небезпеку розламу.

Конференція КГЄ, що відбулася на пару місяців перед СКВУ, прийняла позицію тодішнього голови КГЄ, Ярослава Гайваса, про позитивну поставу всіх складових частин КГЄ до СКВУ і про участь у ньому. Ціла дебата в цій справі залишила глибокі згої і щілини в КГЄ.

ПРОЦЕС РАДИКАЛІЗАЦІ КГЄ

КГЄ постав, як орган опозиції в УККА й у своїй платформі виразно заявив, що змагає до оздоровлення відносин в УККА, посилення громадського життя і громадської діяльності в ЗСА, збереження правильних, здорових політичних позицій у нашій діяльності. Ці вимоги були прийняті одногласно, без спротиву і застережень.

ОДВУ прийняла ці позиції за свої і невідхильно боронила їх, не бачучи ніякої здорової, реальної іншої можливості. Але не всі складові частини КГЄ думали так. Що раз більше було чути голоси про недоцільність розмов з УККА, про потребу виходу з нього та про заснування нової суспільно-громадської централі. Правда, голоси ці здебільша були позакулісові, бо офіційно зобов'язували прийняті постанови, які подано вище. Гарячим пропагатором цих скрайніх тенденцій були панове з двійки, які наполегливо спрацьовували в цьому напрямку й інші елементи КГЄ.

Почала творитися нова тріщина в КГЄ і отвірився новий внутрішній фронт, на якому ОДВУ не могла поступитися, бо її зобов'язували цілком інші постанови й це противилося б усім основним принципам її громадської діяльності. Ми знали й знаємо, може краще як будь-хто інший, всі недоліки УККА, ми критикували й критикуємо їх рішучіше від усіх інших (лайки бо

критикою не вважаємо), але ми тимбільше знаємо, що одна справа — це поправа відносин в УККА й оздоровлення громадського життя, а друга — розбивання його шляхом творення нової суспільно-громадської конкурентійної централі. Творення такої другої централі — це прямий шлях до атомізації нашого громадського життя, бо й у другій централі за короткий час теж знайдуться такі, що йнакше думають, тоді що? — знову повинні вони виходити й творити третю централю? На це і є координаційний центр, щоб там зударялися й узгоднювалися, кооперували різні думки й погляди. Крім того українська громада в ЗСА не має сил на зорганізування другої централі й спроби творити її закінчатся компромітацією. На жаль, це все не впливало на гарячі голови прихильників розбиття УККА і творення другої централі. Було очевидним, що вони не відступлять від своєї постанови. Так чи сяк, вони полетять стрімголов. Залишилося без відповіді тільки питання, чому вони це роблять? На це питання відповіді немає й до сьогодні.

Тоді чинники ОДВУ постановили вжити іншої тактики: ще раз підкреслити непорушність основних, всіми схвалених позицій і подати до відома. Коли ж почнуть творити другу централю, ОДВУ вийде остаточно з КГЄ і буде нову централю поборювати, як розбивача, та вишле своїх представників до активної співпраці в УККА. Щоб як найсильніше наголосити таку поставу, ОДВУ рішила, що було давно заплановане такий випадок, зняти члена своєї ЦУ з головства в КГЄ.

Все це проведено на Конференції КГЄ в червні 1967 р. Голова КГЄ, член ЦУ ОДВУ у своїй доповіді перед пленумом конференції ще раз видвигнув недопущенність розбивання громадського життя, невідхильність відбути СКВУ й потребу триматися наших основних настанов про розбудову, поглиблення й піднесення нашого громадського життя — як єдину потребу й заінтересування КГЄ та заперечив “забаву в центри”. Доповідь голови КГЄ прийнято без застережень.

Але зараз же після обрання нової управи й нового голови КГЄ почалася що раз більше відкрита “забава

в центр". Замість розбудовувати життя, зміцнювати установи, організувати відповідні виступи й імпрези, курси, поглиблювати в громаді зацікавленість загальними справами й тягу до активності, включати молодь до нашої роботи, одним словом — замість праці, правда тяжкої і наполегливої, почалися заходи, хоч покищо позакулісові й "підскірні", підготувати розрив з УККА, заснувати новий центр репрезентації з наказуванням, власне це, що ми з таким переконанням закидали УККА. Не помагали сигнали з боку ОДВУ, що кожен крок КГЄ у напрямку нової централі знайде як відповідь крок з боку ОДВУ у зближенні до активної праці в УККА. ОДВУ відкидало аргумент, будьто би "в УККА самі бандерівці", бо кожному було ясне, що маємо там справу з коаліцією довкруги проф. Добрянського, яку домінують бандерівці, але більшість таки демократична, хоч в'яла й не в силі визволитися з впливів коаліції. Отже наша праця повинна вести до зближення з демократичними чинниками і намагання створити з них здорове, оперативне тіло.

ГОРЕЗВІСНИЙ "ЛИСТ 35"

Лихо хотіло, що розходження в КГЄ перенеслися й на найбільше вразливий відтинок в нашому житті, на відтинок нашого відношення до комунізму й совєтської окупації України. Можна б просто сказати — ще того бракувало. Саме під час поглиблювання суперечностей в нутрі КГЄ стала голосною справа листа 35 викладачів американських високих шкіл до Пйотра Шелеста — першого секретаря комуністичної партії в Україні й інших московських вислужників. До розголосу того листа причинилися самі панове професори. Писати собі приватного листа до своєї політичної симпатії, яка під час чехословацької кризи показалася таким поганим "зрадником", та зрештою, взагалі на листа не відповіла — до Пйотра Шелеста й інших, професорам ніхто заборонити не може. Бог з ними! Писали ж колись запорожці листа до султана і хоч професорів між

ними було обмаль, а може власне тому, якого чудесного листа виписали! Але таки убогий, сервілістичний, колінно-приклонний і без змісту опус не міг стати нашим "документом доби", як це з нього намагалися зробити панове професори, знайшовши засоби видрукувати його в чужих періодиках. І тут почався скандал: вигинатись "і задком і передком" перед безперечним вислужником Москви і найзаїлішим експлуататором свого народу та ще й з позиції вільної еміграції — таки неможна. І тому не диво, що ОДВУ разом із всією громадськістю виразно засудила намагання панів викладачів "робити велику політику" й репрезентувати нашу "політичну думку". Тимбільше, що членам ЦУ ОДВУ були знані різні закулісові факти. А серед них і зустрічі деяких панів професорів з совєтськими агентами, як ноторичний "професор" (від історії формально, а від боротьби з українським націоналізмом фактично) Хмель, чи "полуред" Шевченко, дискусії з тими панамі про намір написати листа і який цей лист повинен бути, взаємні відвідини в приватних домах та в совєтських місіях, обміни любезними листами, тощо. ЦУ ОДВУ знала, що деякі панове професори в своїй "ширості" і в бажанні показати себе "справді поступовими" — пописувались на таких зустрічах не лише лаянням націоналістів, СКВУ, тощо, але просто насміхались з національно-державних аспірацій українського народу, а совєтські "професора" спритно це все брали на стрічку, щоб у відповідний час це все належно використати. Знали теж члени ОДВУ, що деякі з панів викладачів сподівались за свого любезного листа "не много" (русин взагалі просить не багато), а просто прочитати пару лекцій в наукових закладах підсовєтської України. Правда, деякі панове викладачі були дуже гонористі й настоювали, щоб "запросила" їх Академія Наук у Києві, або принаймні київський, чи інші університет. Але теж правдою є, що були й такі, які годилися на запрошення Смоличевої філіянки КГБ, що один висловив дуже просто: хай запрошує хто хоче, щоб тільки дорогу й перебування заплатили. А кінцевою правдою є, що панове професори піймали об-

лизня, бо ні відповіді від Пйотра Шелеста, ані будь-якого запрошення читати лекції не отримали. Може вплинуло й це, що, як сказав при одній нагоді згаданий пан, чи пак товариш Хмель: а які ж праці, книжки ці кандидати на їзду понаписували? Товариш Хмель і в цьому випадку виявився не на висоті, бо зовсім не знав, що охочі їхати мають за собою цілий ряд "пейпере", які вони випривали перед іспитами, які, правда, недруковані, але на машинці переписані.

Все це й дещо іншого було нам відоме й тому ми муслі виразно і рішуче застерегтися проти наївних не продуманих і нам усім шкідливих "професорських починань". Професори може не знали, але ми знали, що совети зацікавлені не в будьякій "виміні думками", не в "науковій співпраці", а в єдиному: вербувати співробітників і агентів. Яке ж було наше здивування, коли серед КГЄ, де всі запрягалися "до загину" стояти на позиціях УНР, знайшли ми не лише таких, що нічого злого в цілому поступуванні професорів не бачили, але навіть боронили їх і їхній поступок схвалювали! Цього всього було насправду забагато. І тільки факт, що в КГЄ були здорові, національно тривкі й нерозгублені елементи, такі, що ціле життя віддали служінню справі українського народу, веліли ОДВУ залишатися там далі.

АКЦІЯ ПРОТИ ОДВУ

Одначе кожному передбачливому муслі ясно виявитися, що вже не довго зможе ОДВУ залишатися в КГЄ. Ще до конференції КГЄ почалися з боку деяких чинників у нутрі КГЄ випадки проти ОДВУ, та проти її головного представника в КГЄ, на той час голови КГЄ. Невидержливий, головний представник двійки постійно на нарадах виривався із заявами: — ми не маємо постійного проводу, ми маємо тільки провізоричного голову, треба нам як найскоріше обрати відповідні органи.

Після конференції КГЄ почалося щось такого, в що важко повірити. Деякі панове з КГЄ роз'їздили по

терені, напастували поодиноких членів ОДВУ, намовляючи до відступства, протиставлення органам і ухвалам ОДВУ. На щастя, ці "дружні союзницькі" заходи не мали наслідків.

Одночасно з тим пішли вже очевидні заходи творити нову централю. Була тільки одна трудність: як зірвати підписаний разом спільний протокол? Незважаючи на всі маневри, залишалася тільки одна можливість: виставити в трійку до Екзекутиви УККА представника двійки й тим змусити більшість голосувати проти, бо більшість зразу й неодноразово заявляла, що з відомих причин представника двійки вона акцептувати не може. Питання було тільки, чи двійка погодиться виставляти свою кандидатуру й цим унеможливити реалізацію підписаного договору. В короткому часі стало відомо, що людям з двійки так залежить на розбитті УККА і творенні нової конкурентної централі, що вони готові весь одієм громади за розбиття взяти на себе, щоб тільки добитися тієї цілі.

Треба було тільки знайти якийсь викрут. І от видигнено "джентелмен агрімент" голови УНСоюзу з головою КГЄ. І почалась кампанія перекручувань, наклепів, вигадок а це все в такому неперебірчивому тоні, що не личило ні спростовувати, ані займати до того поставу. В цій ситуації ЦУ ОДВУ вибрала єдиний можливий для неї шлях: цілою силою протиставитися розбиванню УККА і творенню нової централі взагалі, не брати участі в проголошеному з'їзді КГЄ, який мав завданням цю нову централю створити. Про цю свою постанову ЦУ ОДВУ повідомила й письмово й усно головну управу КГЄ і поодиноких її членів.

Так і сталося.

ЩО РОБИТИ ДАЛІ ?

Відповідь на це питання проста: ОДВУ має свої ясні позиції, має тверді настанови, які формулювали й випробовували в конфронтації з життям оце вже два

покоління. Ті позиції здали блискуче життєвий іспит і вони повинні залишитися незмінними: служба народові й громаді, підпорядкування часткового загальному, свого групового цілому і — праця!

Свої настанови повинна вона переводити в життя невідхильно без огляду, чи це подобається нашим часовим союзникам, чи ні. Хоч з того ми можемо мати тимчасові невігоди, але на довшу мету це завжди оправдається. З цими настановами, з яких ті, що відносяться до суспільно-громадського життя, є саме в цих заввагах, з якими повинна йти ОДВУ на X Конгрес УККА.

До переведення своїх, хочби найбільше справедливих і найочевидніших постулатів, ОДВУ потребує союзників, а ще більше відповідної постави громади. Тому вона мусить йти в народ, та йти з цими організаціями й з цими людьми, яким ті вимоги не чужі. Однак в шуканні союзників і прихильників ОДВУ не може поступатися своїми принципами.

Реалізувати будьщо можна одним зламом, а коли це неможливе, то поступово, крок за кроком. І тому треба поволі, але постійно просуватися вперед. Ми не можемо забувати, що серед нашої громади є дуже сильні, розкладницькі сили. Вони звели нанівець КГЄ, вони намагалися розбити УККА, вони — в зовсім іншому вимірі — намагалися тепер розбити, або принаймні вирішно послабити ДЦ УНР. Тим силам треба протиставити свою активність, свою тверду поставу, свій успіх у праці.

Не біймося ні ударів, ані тимбільше критики. Суворая критика є найкращим засобом до поправки положення. А ще більше — не біймося самокритики. Ми ніколи не просунулися б уперід, ніколи не закріпили б за сабою свої позиції і не здобули б нових, якщо ми не вміли б самокритично проаналізувати себе і свою роботу. З особливою увагою нам треба прислухатися до нових думок і ідей. Увесь світ, а з ним і ми, у великому зрушенні. З цього зрушення вийде переможцем той, що не застиг на своїх позиціях, хто не побоїться

оновлення своїх поглядів, переоцінки своїх засобів і методів.

Практичні вимоги ОДВУ у відношенні до УККА впливають не лише з переконливих побудованих на вимогах загального добра, положень, але їх підтверджує життєва практика. І тому, йдучи на X Конгрес УККА, ми видвигаємо їх так само рішуче, як передтим.

Насамперед, згідно з нашими основними залаженнями, ми мусимо поставитися до X Конгресу активно, взяти в ньому участь, виразно заявити про свої вимоги й ще виразніше боротися за їхню реалізацію. Бо там, де рішаються справи нашої громади, там мусимо бути й ми, щоб допомогти своєю думкою, своїм ділом. Пасивним відмежуванням себе, неактивністю, паперовою декларативністю життя вперед не поїхнеш!

Для нас УККА залишиться координаційною централею всіх національних суспільно-громадських організацій ЗСА, які мають охоту в ньому бути й працювати. Від цієї основної вимоги ми не відступимо за ніяку ціну, та ніколи не погодимося, щоб УККА звести до ролі інструменту в руках одиниці, кліки, чи будь-якої обмеженої коаліції. Власне тому ми дуже категорично вимагаємо від X Конгресу, щоб він поширив якнайбільше коло інституцій і організацій, які входять у його дійовий склад.

У цьому відношенні, згідно з духом Світового Конгресу Вільних Українців, ми вимагаємо відповідної репрезентації в Екзекутиві УККА для наших віровизнань. В Екзекутиві вже є два представники католицької організації "Провидіння", один з них священник, якого вплив на діяльність УККА є дуже позитивний. Ми вимагаємо, щоб до Екзекутиви УККА ввійшло так само двох представників наших православних релігійно-громадських організацій. Їхні покликані чинники визначають, хто повинен від них туди йти. Теж було б запереченням духу СКВУ, якщо не впроваджено б туди представників наших євангелицько-протестантських громад. П'ять представників релігійних установ виразно відбиватимуть вагу цих чинників у нашому житті

й насправду допоможуть у широко наміреній розбудові УККА.

В УККА, як суспільно-громадській централі, заступлені три наші політичні течії через представників близьких собі суспільно-громадських організацій — ОДВУ і Братні Організації, Організації Визвольного Фронту і Організація Гетьманців в Америці. Цей факт є кричущою аномалією, очевидним недодуманням, прямо запереченням всілякого здорового глузду. Бо де ж є представники таких типових, в нашому житті важливих угруповань, як УРДП, УНУС, соціалісти? Хіба би вони відмовилися вислати своїх представників, тоді інше діло. Якщо ж ні, то вони мають таке саме право, як інші, бути репрезентованими в Екзекутиві. Хтось може зробити зауваження, що організованих соціалістів не багато. А ми запитасмо: а гетьманців? При чому не будемо далеко від правди, коли скажемо, що симпатиків і визнавців соціалістичної течії в нас куди більше ніж гетьманців. А до того: соціалізм є на стільки життєвою, важливою течією в світі, вплив його ідей на формування сучасного життя такий знаменний, що відсування тієї течії в нашому житті на задній плян напевно нам користи не приносить.

Впровадження названих чинників у центральну нашу установу і в її найвищий орган матиме ще один переважливий додатний наслідок: зміцнить представництво тієї частини нашої громади, що походить із Наддніпрянщини. Дотепер, на жаль, ця частина нашої громади не має репрезентації, на яку заслуговує і яка для нашого здорового розвитку конечно потрібна.

У цьому місці можуть впасти закиди, що ми роздуваємо занадто Екзекутиву УККА.

В ніякому разі. Ми є за її обмеженням, за підвищенням її працездатности, в крайньому випадку за переходовим залишенням існуючого числа. Але ми категорично вимагаємо, щоб зі складу Екзекутиви вивести т. зв. укакологів, тобто людей, що поза собою нікого не репрезентують. Далі ми пропонували б, щоб для загального добра така братська установа, як Народня

Поміч в Піттсбургу добровільно обмежила своє представництво в Екзекутиві до одного; мабуть знайшлися б інші. Якщо ми при братських забезпечених союзах, то треба згадати про одну справу. ОДВУ боролася проти монополії й дсмінації в УККА братсько-обезпечених союзів. Сьогодні ці союзи займають в системі УККА важливе місце, відповідне до своєї ваги. Небезпеки домінації більше немає. На майбутнє ці союзи без сумніву залишаться центральними організованими силами нашої громади в ЗСА, а в УККА основним стабілізуючим чинником.

Отаке поширення людської й організаційної бази УККА ми вважаємо конечно потрібним для дальшого розвитку цієї установи й для добра цілої нашої громади. ОДВУ довго боролася за впровадження до Екзекутиви УККА представників наших професорів, лікарів і інженерів. Та це тільки перший крок. За ним мусять прийти дальші.

Наші вимоги щодо напрямних і програми та змісту праці УККА майже безмінні. Серед них далі на першому місці найосновніше: розбудова нашого життя у ЗСА. Цю кардинальну вимогу теперішня більшість чомусь зовсім занедбує, а чи може вона не розуміє, що все інше залежить саме від сповнення цього завдання. І тому ми мусимо ще раз і ще раз аж до повного зрозуміння боротися за цю справу.

Теперішня більшість Екзекутиви УККА заявила, що визнає за свою вимогу ОДВУ, пізніше перебрану опозицією й КГЄ, про конечність включитися і організувати заходи до зміцнювання життєвої творчости в Україні, поглиблювати свободолобні процеси, допомагати великому змагові, який сьогодні щораз більше охоплює цілий ССРСР, а якого завданням знищити диктатуру і терор однієї партії, усунути поневолювання народу народом, дати змогу кожній людині захити людським життям. Одначе нам не вистачає слів з боку органів УККА, ми вимагаємо конкретних починів!

Здається, що поза проф. Л. Добрянським і двома трьома відданими йому прибічниками немає навіть у

сучасній Екзекутиві нікого, що захоплювався б тією політичною еквілібристикою, яка замість справжньої праці і дійсних успіхів, вичерпується поїздками на своєрідні “антикомуністичні конгреси” в Сайгоні, на Тайвані, тощо. Після “легких” контрадансів представників Чан Кай-шека з московськими емісарами навіть сліпому ясно, що ці поїздки ніякої користі українському народові не принесли, а частину нашої еміграції зв'язали з найреакційнішими, антисоціальними елементами далекого сходу.

За те прийдеться вложити ще чимало труду, заки вдасться переконати елементи теперішньої більшості Екзекутиви в konieczності визнати екзильний ДЦ УНР. Декому в силу навиків не хочеться зрозуміти, що російській маріонетці — УССР — ми мусимо протиставити в сучасних умовах щось конкретне, дійсне, оперте не лише на традиції, але на відповідних актах і волевиявленні народу. З утратою всіх наших земель і їхнім переходом під большевицьку окупацію та зв'язаним з тим нашим великим ісходом, ми мусимо мати якийсь Кивот, “переносну батьківщину”, доторкальний, хоч може і не дуже міцний, політичний чинник який є не лише символом і декларацією, але який є, існує, діє, а тим самим є живим запереченням совтської дійсності. Таким є тільки ДЦ УНР в екзилі. Ми, члени ОДВУ і наших Братніх Організацій, коли були на Рідних Землях, жили й трудилися разом із цілим народом, мали в ньому — в народі — джерело сили і конкретну базу, тоді ми могли обходитися без ДЦ УНР. Була рідна Земля під ногами, всюди був народ. В сьогоднішній еміграційній дійсності, незважаючи на заперечення й закиди, які висувають різні люди, екзильний ДЦ УНР незамінний. А для краю він у великій мірі є видимим знаком, що українська еміграція не сходить з поля політичної боротьби, навпаки — веде її безперервно і то не під груповими тільки прапорами, а об'єднано, в одному державно-політичному центрові. З тих міркувань ми й далі будемо настоювати, щоб УККА визнала ДЦ УНР власне в такому характері.